

**СТРАТЕГІЯ ДИСКРЕДИТАЦІЇ В АНГЛОМОВНОМУ
ДИПЛОМАТИЧНОМУ ДИСКУРСІ
(на матеріалі промов Джона Керрі та Девіда Камерона)**

**Юлія Судус
(Івано-Франківськ, Україна)**

У статті йдеться про дипломатичний дискурс та його особливості. Проаналізовано та виокремлено дефініції термінів «стратегія», «стратегія дискредитації» й «тактика». Розглянуто класифікацію, що ділить дискурсивні стратегії на кооперативні та конфронтативні. Досліджено стратегію дискредитації як одну з конфронтативних дискурсивних стратегій. Описано тактики стратегії дискредитації. На прикладі сучасних текстів промов та інтерв'ю англомовних дипломатів Джона Керрі та Девіда Камерона щодо подій в Сирії проілюстровано та проаналізовано використання досліджуваних мовних тактик. Здійснена спроба встановити особливості реалізації дискурсивних тактик англомовного дипломата.

Ключові слова: англомовний дипломатичний дискурс, конфронтативна стратегія, стратегія дискредитації, комунікативна тактика.

В статье говорится о дипломатическом дискурсе и его особенностях. Проанализированы и выделены дефиниции терминов «стратегия», «стратегия дискредитации» и «тактика». Рассмотрена классификация, делящая дискурсивные стратегии на кооперативные и конфронтативные. Исследована стратегия дискредитации как одна из конфронтативных дискурсивных стратегий. Описаны тактики стратегии дискредитации. На примере современных текстов речей и интервью англоязычных дипломатов Джона Керри и Дэвида Камерона о событиях в Сирии проиллюстрировано и проанализировано использование исследуемых речевых тактик. Осуществлена попытка установить особенности реализации дискурсивных тактик англоязычного дипломата.

Ключевые слова: англоязычный дипломатический дискурс, конфронтативная стратегия, стратегия дискредитации, коммуникативная тактика.

The article deals with diplomatic discourse and its essential characteristics. Verbal definitions of the terms strategy, discrediting strategy

and tactics are distinguished and analyzed. This article involves the topic of classification of the discursive strategies into cooperative and confrontational ones. The author investigates discrediting strategy as one of discursive confrontational strategies. Tactics of discrediting strategy are described. The article contains examples taken from contemporary speeches and interviews dedicated to events in Syria given by John Kerry and David Cameron, which illustrate the use of the speech tactics being investigated. The author makes an attempt to establish implementation features of the discursive tactics by English-speaking diplomat.

Key words: *English-speaking diplomatic discourse, confrontational strategy, discrediting strategy, communicative strategy.*

Актуальність дослідження і постановка проблеми.

Сьогодні дискурс посідає чільне місце у сфері мовознавчих, когнітивних та психолінгвістичних досліджень, а особливо дискурс у сфері дипломатії. Мовці завжди маніпулюють поверхневими структурами, словами, фразами, прагматичною інформацією з контексту, а також соціальними і культурними даними [4: 78]. Тому, вивчення стратегій мовця в дипломатичному дискурсі сьогодні особливо актуальне, оскільки наш час характеризують військові конфлікти, соціально-політичні заворушення, інформаційні й торговельні війни тощо.

Отже, **актуальність дослідження** зумовлена необхідністю когнітивного й психолінгвістичного аналізу дискурсу, вивченням особливостей структурування й застосування мовцем конкретних стратегій реалізації дискурсивних категорій, що характеризується актуальністю для сучасних мовознавчих студій англomовного дипломатичного дискурсу.

Об'єктом дослідження є англomовний дипломатичний дискурс, а **предметом** вивчення є лінгвальні маркери реалізації дискурсивних стратегій англomовного дипломата.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Мовознавчі концепції категорій та стратегій дискурсу досліджені у працях Т. ван Дейка, І.Є. Фролової, І. С. Шевченко. Теорію неправдивості інформації пояснюють О.І. Морозова та Г.В. Єйгер. Відомі наукові розробки щодо категорій адресованості належать О.П. Воробйовій, Н.Д. Арутюновій. Проблеми категорії зв'язності тексту присвячені дослідження І.Р. Гальперіна, І.М. Колегаєвої. Проблематиці класифікації стратегій дискурсу присвячені дослідження та публікації І. Є. Фролової, І. О. Алексеєвої, Л.Л. Славої, Л.Р. Безуглої та інших.

Мета і завдання статті. Метою дослідження є встановлення особливостей реалізації стратегії дискредитації за допомогою дискурсивних тактик англomовного дипломата. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких конкретних завдань:

- проаналізувати підходи щодо визначення дискурсивних стратегій;
- окреслити та описати основні тактики стратегії дискредитації;
- виявити та проілюструвати на прикладах групи мовних тактик дипломатів за допомогою яких реалізується стратегія дискредитації.

Методи та методика дослідження. У дослідженні використано загальнонауковий гіпотетико-дедуктивний метод, який передбачав добір фактичного мовного матеріалу, побудову гіпотези, її уточнення й перевірку її істинності, виведення дедуктивним способом висновків на основі зіставлення її зі здобутими новими лінгвальними фактами; методи контекстуального та зіставного аналізу.

Обґрунтований виклад основного матеріалу і отриманих результатів. Реалізація мовленнєвого акту в дискурсі завжди підпорядкована певній стратегії [1]. Під *мовленнєвим актом* у нашому дослідженні маємо на увазі процес дискурсивно-мовленнєвої взаємодії комунікантів на ґрунті комунікативної інтенції мовця [1: 33]. *Інтенцію* розуміємо за Л.Р. Безуглою як «спрямованість свідомості мовця на об'єкти і стани речей зовнішнього світу [1: 29], а *дискурс* як «мисленнєво-комунікативну мовленнєву діяльність комунікантів у широкому контексті, зафіксовану текстом» [1: 25].

Поняття «стратегія» й «тактика» є широковживаними у сучасному дипломатичному дискурсі та досліджуються великою кількістю науковців. Тому, є ціла низка визначення даних понять, які відрізняються одне від одного. Хоча поняття стратегії було використане в багатьох дослідженнях, йому рідко давали чітке визначення. Слово «стратегія» як метафора було запозичене з військової науки, де воно використовується для позначення організації військових дій для досягнення певної військової мети. Термін також поширений в політології, економіці і в інших дисциплінах, де позначає складні, цілеспрямовані дії. Проте, у

всіх випадках вживання поняття «стратегія» науковці сьогодні пов'язують з досягненням мети оптимальним чином: швидко, ефективно, тощо [4]. Дискурсивна тактика підпорядкована дискурсивній стратегії на рівні мовленнєвого ходу, вони співвідносяться між собою як загальне і конкретне поняття [1]. Т. ван Дейк пише, що стратегія –це ідея агента про кращий спосіб діяти, щоб досягти мети [4: 64-65]. Слід зазначити, що конкретної класифікації мовленнєвих стратегій і тактик немає.

У нашій роботі, під *стратегією* ми розуміємо сукупність мовленнєвих дій, що направлена на вирішення комунікативної мети мовця. Відповідно, *тактика* направлена на забезпечення реалізації певної комунікативної стратегії.

Л.Л. Славова пропонує поділ дискурсивних стратегій на два типи: кооперативні та конфронтативні. Кооперативний тип перебігу дискурсу характеризується орієнтацією партнера по комунікації на співрозмовника. До них належать: стратегія саморепрезентації, прямої ідентифікації, самозахисту, ототожнення, підсилення, ухиляння, кооперації та консолідації. До конфронтативних дослідниця відносить: стратегію конфронтації та дискредитації. Стратегія дискредитації спрямована на пониження іміджу опонента [3]. Отже, *стратегія дискредитації* – це одна з конфронтативних дискурсивних стратегій, що є сукупністю певних зумисних мовленнєвих дій, які спрямовані на підрив авторитету, іміджу чи довіри.

Існує низка різноманітних класифікацій тактик за допомогою, яких реалізується стратегія дискредитації. Проте, дослідивши тексти промов та інтерв'ю англомовних дипломатів Джона Керрі та Девіда Камерона щодо подій в Сирії ми зосередили увагу, саме на тих, що містять описані нижче тактики «гри на підвищення». За основу ми взяли тексти вступного слова нинішнього держсекретаря США Джона Керрі 3 вересня 2013 року на сенаті [5] та висловлювання Девіда Камерона 27 квітня 2013 року [6] і 2 червня 2014 року [7], які були присвячені подіям в Сирії. Ми проаналізували їх з метою визначення тактик дискредитації в англомовному дипломатичному дискурсі.

О.Л. Михальова пише про так звану стратегію «гра на пониження», яку ми розглядаємо як стратегію дискредитації, адже вона теж направлена на суперника, і її мета – розкриття та

розвінчання намірів опонента, тобто дискредитація. Дослідниця виділяє п'ять основних тактик, завдяки яким цю стратегію реалізують у мовленні. До цих них належать: «аналіз-мінус», звинувачення, безособове звинувачення, викриття й образа [2]. Розглянемо ці тактики на прикладах.

Тактика аналіз - «мінус». Використовуючи дану тактику дипломат демонструє негативне ставлення до певної ситуації, а також до опонента чи його вчинків [2]. Наприклад: *«I think the most pressing and most worrying that because Syria has become a broken state, because it has become such an unsafe part of our world - there are now terrorist training camps in Syria that are training up Jihadist terrorists who could come back here to Britain to do us harm, as terrorists who trained in Afghanistan before»* [7]. Ми припускаємо, що вдаючись до даної тактики Девід Камерон таким способом дискредитує джихадистів в Сирії.

Тактика звинувачення. Використовуючи дану тактику дипломат приписує опоненту провину, визнає його винним у чому-небудь, а також розкриває його непорядні наміри та вчинки [2]. Наприклад: *Question: «Prime Minister, have you made a decision on UK military intervention in Syria and, if so, what's the case for it?». Prime Minister: «Well, no decision has yet been taken. But let's be clear what is at stake here. Almost a hundred years ago, the whole world came together and said that the use of chemical weapons was morally indefensible and completely wrong. And what we've seen in Syria are appalling scenes of death and suffering because of the use of chemical weapons by the Assad regime. And I don't believe we can let that stand»* [6]. *«We should recognise that there is legitimate democratic opposition to Bashar al-Assad who has done such terrible things to his people, he has used chemical weapons, he has burnt and bombed people out of their houses...»* [7]. В даних прикладах дискредитованим є Башар Хафез аль-Асад – президент Сирії з 2000 року, якого звинувачують у злочинних діях.

Тактика безособового звинувачення. Використовуючи дану тактику дипломат робить звинувачення, проте не каже про кого йде мова, проте аудиторія може здогадатись [2]. Наприклад: *«We're here because a dictator and his family's personal enterprise, in their lust to hold onto power, were willing to infect the air of Damascus with a poison that killed innocent mothers and fathers and hundreds of their children, their lives all snuffed out by gas in*

the early morning August 21» [5]. У наведеному прикладі мовець не називає поіменно опонента, проте дає чітко зрозуміти кого він має на увазі, вживаючи замість імені слово «диктатор» і цим самим дискредитуючи його дії.

Тактика викриття. Використовуючи цю тактику дипломат наводить факти та аргументи, які підтверджують вину чи злочинність опонента, з метою його викриття [2]. Наприклад: *«We can tell you beyond any reasonable doubt that our evidence proves the Assad regime prepared for this attack, issued instructions to prepare for this attack, warned its own forces to use gas masks. We have physical evidence of where the rockets came from and when. Not one rocket landed in regime-controlled territory. Not one. All of them landed in opposition-controlled or contested territory. We have a map, physical evidence, showing every geographical point of impact – and that is concrete»* [5]. У цьому випадку Джон Керрі чітко наводить приклади злочинних дій режиму Асада, даючи одразу факти, що їх підтверджують і цим викриваючи його провину в них. Дипломат не залишає аудиторії права на сумнів щодо вини режиму Асада.

Тактика образи. Використовуючи цю тактику дипломат може словесно зачепити, образити чи навіть принизити опонента, замість того щоб наводити докази [2]. Наприклад: *«Syria is also important because, quite simply – I can't put this to you more plainly than to just ask each of you to ask yourselves if you're Assad or if you're any one of the other despots in that region, and the United States steps back from this moment, together with our other allies and friends, what is the message?»* [5]. Дипломат вдається до негативного слова «деспот», називаючи ним Башара Хафез аль-Асада та його союзників. Джон Керрі в даному висловлюванні спів ставляє слова «Асад» і «деспот» не пояснюючи чому, і не називаючи на це конкретних підстав.

Висновки та перспективи подальших розвідок. На підставі здійсненого дослідження робимо висновок про те, що висловлювання англомовних дипломатів містять стратегію дискредитації, адже написані з використанням тактик «аналіз-мінус», звинувачення, безособового звинувачення, викриття і образи. Проаналізувавши дані тактики і приклади їх застосування можна стверджувати, що їх спільною рисою є негативне ставлення мовця до опонента і його позиції.

Негативний характер відносин між мовцем і його опонентом зумовлений бажанням одного перемогти іншого і, як результат, оволодіти комунікативною ініціативою. Таким чином, мовець усіма своїми твердженнями та відповідями з використанням конкретних тактик прагне дискредитувати опонента, – що і є реалізацією конфронтативної стратегії дискредитації в англomовному дипломатичному дискурсі та предметом подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безугла, Л. Р. Лінгвопрагматика дискримінації у публістичному дискурсі / Лілія Ростиславівна Безугла, Ірина Олександрівна Романченко. – Харків : Лисенко І. Б., 2013. – 184 с.
2. Михалева, О.Л. Политический дискурс: способы реализации агональности / О. Л. Михалева. – Электронный ресурс – Режим доступа: <http://rus-lang.isu.ru/about/group/mikhaleva/state2/>
3. Славова Л.Л. Мовна особистість політика: когнітивно-дискурсивний аспект : монографія / Л. Л. Славова; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Житомир, 2010. – 357 с.
4. Teun A. van Dijk Strategies of discourse comprehension / Teun A. van Dijk, Walter Kintsch. – New York : Academic Press, 1983. – 418 с.
5. John Kerry's Opening Remarks at Senate Hearing on Syrian Crisis. [Electronic resource] – Access mode : <http://www.voltairenet.org/article180100.html>
6. Prime Minister David Cameron gave an interview about the chemical weapons attack in Syria. [Electronic resource] – Access mode : <https://www.gov.uk/government/speeches/syria-transcript-of-pms-interview>
7. David Cameron: Syria terror threat 'more dangerous' than Afghanistan [Electronic resource] – Access mode: <http://www.theguardian.com/politics/2014/jun/02/david-cameron-claims-syrian-terror-threat-worse-than-afghanistan>

LITERATURA

1. Bezugla, L.R. & Romanchenko, L.R. (2013). LIngvopragmatika diskrimlnatsIYi u publIstichnomu diskursI. HarkIv: Lisenko I. B. 184 s.
2. Mihaleva, O.L. Politicheskiy diskurs: sposobyi realizatsii agonalnosti. <http://rus-lang.isu.ru/about/group/mikhaleva/state2/>
3. Slavova, L.L. (2010). Movna osobistIst polItika: kognItivno-diskursivniy aspekt: monografIya. KIYiv. nats. un-t Im. Tarasa Shevchenka. Zhitomir. 357 s.
4. Teun A. van Dijk Strategies of discourse comprehension / Teun A. van Dijk, Walter Kintsch. – New York : Academic Press, 1983. – 418 с.
5. John Kerry's Opening Remarks at Senate Hearing on Syrian Crisis. <http://www.voltairenet.org/article180100.html>
6. Prime Minister David Cameron gave an interview about the chemical weapons attack in Syria. <https://www.gov.uk/government/speeches/syria-transcript-of-pms-interview>
7. David Cameron: Syria terror threat 'more dangerous' than Afghanistan <http://www.theguardian.com/politics/2014/jun/02/david-cameron-claims-syrian-terror-threat-worse-than-afghanistan>